

BIJZONDERE WAARNEMINGEN EN VONDSTEN

Samengesteld door Machiel E. Noordeloos

Nogmaals over *Laricifomes officinalis*

In de vorige aflevering van deze rubriek is in het stukje over *Laricifomes officinalis* een klein foutje geslopen, dat voor rekening komt van de samensteller van deze rubriek. Er werd namelijk gesteld dat genoemde zwam wel 150 jaar oud kan worden: dat is honderd jaar teveel. Het is bekend dat *Laricifomes officinalis* een leeftijd van vijftig jaar kan bereiken.

Een merkwaardige groeiplaats van de Olieboltruffel *Hydnotria michaelis*

Als liefhebber van korstzwammen heb ik de gewoonte een bosperceel uit te kiezen en dat vervolgens grondig uit te kammen. Zo ook op 12 maart 1989. Het betrof toen een ongeveer zevenjarige aanplant van de Douglasspar (*Pseudotsuga menziesii*) in de Stipthoutse bossen (gemeente Helmond, kilometerhok 51-36-14 en 51-36-25). Al speurend pakte ik een omgezaagd stammetje op met een doorsnede van ongeveer 25 cm, om deze aan de onderzijde te inspecteren op korstzwammen. Het stammetje lag toen zo'n 70 cm van de grond, omdat de takken niet verwijderd waren. Juist toen ik het stammetje beet pakte en het wilde omdraaien brak de schors. Tot mijn stomme verbazing zag ik vanonder de schors een enigszins plat gedrukt en geplooid schijfje te voorschijn komen. Ik nam het schijfje mee naar huis voor nader onderzoek. Het bleek dat ik te doen had met de Olieboltruffel, *Hydnotria michaelis* (Fischer) Soehner (syn.: *Gyrocratera ploetmeriana* P. Henn.).

Bijna een maand later, namelijk op 9 april bezocht ik binnen hetzelfde bosgebied een perceel met sparren (*Picea* sp.). Ook hier lagen omgezaagde stammen. Sommige lagen schuin omhoog, veroorzaakt door de nog aanwezige takken. Zouden zich hier ook onder de schors Olieboltruffels bevinden? Voorzichtig brak ik de schors van enkele stammen weg en jawel, na enig zoekwerk trof ik één Olieboltruffel aan. Nieuwsgierig geworden bezocht ik twee dagen later hetzelfde perceel en herhaalde het ritueel. Zo trof ik weer drie exemplaren van *Hydnotria* aan. Opmerkelijk was dat zich onderaan de stam, waar deze de grond raakte, ook een truffel bevond. Het exemplaar was voor een klein deel (minder dan de helft) ingebed in de naaldenhumus. Nergens in de mij ter beschikking staande literatuur wordt melding gemaakt van deze merkwaardige groeiwijze.

Henk Lammers, Helmond

Muurpaddestoelen

Sinds enige tijd is er in Nederland veel aandacht voor muurplanten. Het gaat om planten die vooral voorkomen op oude verweerde muren die nog met kalkrijke mortel gemetseld zijn. Door afbreken of restaureren van deze muren gaan

deze soorten sterk achteruit. Bij nieuwbouw (en restauraties) gebruikt men tegenwoordig meestal materialen die beter tegen verwerking kunnen zoals de kalkarme, weinig poreuze portland cement. Gelukkig wordt bij restauraties steeds vaker rekening gehouden met muurplanten.

In het kader van een inventarisatie van muurplanten door de Provincie Zuid-Holland (Anon., 1989) bezocht ik met een paar collega's enige heel rijk begroeide kademuren in Den Haag. Op de mosrijke voegen bleken ook paddestoelen te staan. Op een loodrechte, west-geëxponeerde kademuur troffen wij een aantal exemplaren van *Mycenella bryophila* (Vogl.) Sing. aan. De muur was verder begroeid met onder andere Muurleuwebek, Mannetjesvaren, Tongvaren en Zachte naaldvaren. De paddestoeltjes stonden deels in het mos *Ceratodon purpureus* (Purpersteeltje) en deels in de verweerde cement van de voegen.

Er vlakbij is een hellende gemetselde kademuur. Deze muur is zeer vochtig en wordt beschaduwd door Kastanjes. Op deze muur stonden vele varens waaronder Eikvaren, Smalle stekelvaren, Mannetjesvaren, Wijfjesvaren en Tongvaren en het muuropervlak was voor meer dan de helft bedekt met mossen en levermossen (vooral Halvemaantjesmos *Lunularia cruciata*). Daar stonden vele exemplaren van Cooke's aardtong *Geoglossum cookeianum*, een soort die ik voornamelijk ken van de kalkrijke duinen.

Uit de literatuur is nog bekend dat *Tulostoma brumale*, een soort van kalkrijke, droge bodems ook wel eens op muren wordt aangetroffen. In het grootste deel van ons land vormen oude muren vaak het enige kalkrijke substraat dat er is. Het is volgens mij de moeite waard om eens naar paddestoelen op oude muren te zoeken. Vooral in Utrecht moet er heel wat te ontdekken zijn.

Thom Kuyper maakte mij er nog op attent dat al eerder in Coolia is geschreven over paddestoelen op muren. W.J. Reijnders (1958) noemt maar liefst 17 soorten van de Amsterdamse grachtmuren.

Leo Jalink, Leiden

Agaricus geesterani in de Bijlmer

Een vriendin had mij al eens verteld dat er bij haar in de Bijlmermeer zoveel paddestoelen stonden. Dus op een dag (eind oktober 1989) toch maar eens gaan kijken. En inderdaad: in het groen tussen de flats stikte het van de paddestoelen. Veel *Lepiota cristata* en *Lepista nuda*, maar ook bijvoorbeeld *Lepiota subincarnata* en *Cortinarius alnetorum*. Verderop in het park mooie formaties *Macrolepiota rhacodes*, veel omver geschopte Reuzenbovist en, daarmee vergeleken, lilliputters als *Pholiotina arrhenii* en *Mycena amicta*. Genoeg voor een aardige ochtend.

Op de terugweg zagen we op een talud, tussen dicht struikgewas, wat molshoepachtige bulten. Bij inspectie bleek het te gaan om een halve heksenkring van een forse roodbruin geschubde champignon die, in zijn pogingen om boven de grond te komen, veel aarde verzet had.

Bij beschadiging gaf het vrucht vlees een felgele verkleuring die na een halve minuut vervaagde tot een zwak roodbruin. Determinatie leek mij met zo'n opvallend kenmerk geen enkel probleem. Groot was mijn ergernis toen ik er thuis met

Moser niet uitkwam. Zijn tabellen voorzien in roodverkleurders en geelverkleurders maar niet in een combinatie daarvan. Er had mij toen een licht op moeten gaan.

Natuurlijk nam ik ze mee naar de eerstvolgende bijeenkomst van de paddestoelenwerkgroep in Wijster. Amper binnen, haalde ik meteen de twee zware jongens uit de plastic zak en legde ze op tafel. Er ging een gejuich op. Ha, daar hebben we hem weer: Geesterani. En dat was hem dus: *Agaricus geesterani*.

Rob Chrispijn, Vledderveen

LITERATUUR

Anonymus, (1989). Muurplanten in Zuid-Holland. Uitgave Provincie Zuid-Holland

Reijnders, W.J. (1958). De paddestoelen van de Amsterdamse bakstenen grachtmuren.

Coolia 5: 37-42.

Coolia 33: 53. 1990.

NOGMAALS OVER HET MICROSCOPISCH VERSCHIL TUSSEN DISCISEDA'S EN BOVISTA (PLUMBEA & NIGRESCENS)

Leo Jalink, Hansenstraat 70, 2316 BM Leiden

Vorig jaar heb ik in Coolia geschreven over de vondst van *Disciseda bovista* en *Disciseda candida* (Jalink, 1989). Mijn hoop dat deze soorten nog op meer plaatsen gevonden zouden worden is nog niet vervuld.

Uit nieuwe waarnemingen blijkt dat niet alleen oude exemplaren waarvan het schoteltje ontbreekt, maar soms ook jonge exemplaren van *Disciseda bovista* macroscopisch op *Bovista plumbea* kunnen lijken. Door dieren opgewoelde, onrijpe *Disciseda*'s blijken soms net als *Bovista plumbea* een als een eischil afpelbaar exoperidium te hebben. Daarom heb ik nog eens gezocht naar gemakkelijk vast te stellen microscopische verschillen. Daarbij stuitte ik meteen op een slip of the pen in het artikel in Coolia. Daar wordt ten onrechte vermeld dat *Bovista plumbea* en *nigrescens* poren in het capillitium hebben. Er zijn overigens wel andere *Bovista*-soorten met poren in het capillitium.

Er bestaan twee zeer duidelijke verschillen:

1. De lengte van de sterigmerest die aan de spore blijft zitten (pedicel): deze is bij *Bovista plumbea* 5-18 μm , bij *Bovista nigrescens* 5-10 μm en bij beide *Disciseda*'s minder dan 3 μm .
2. Het capillitiumtype: bij beide *Bovista*'s van het *Bovista*-type, d.w.z. sterk vertakt met duidelijk te onderscheiden hoofd- en steeds dunnere zijtakken; bij beide *Disciseda*'s van het *Lycoperdon*-type, d.w.z. alle capillitiumdraden zijn ongeveer even dik.

Terzijde wordt nog opgemerkt dat het kronkelen van het capillitium van *Disciseda*'s het best zichtbaar is aan de korte capillitium-fragmenten in een kwetspreparaat.

Ik houd me nog steeds aanbevolen voor meer meldingen van *Disciseda*'s.

LITERATUUR

Jalink, L.M. (1989). Kop-op-schotel (*Disciseda*) nog niet uitgestorven. Coolia 32: 55-59.